

УДК 347.122

DOI <https://doi.org/10.51989/NUL.2026.2.8>

ОБНОВЛЕННЯ НОРМ ПРО ОБ'ЄКТИ ПРИВАТНИХ ВІДНОСИН В УМОВАХ РЕКОДИФІКАЦІЇ ЦИВІЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ

Якубівський Ігор Євгенович,

orcid.org/0000-0001-5322-249X

доктор юридичних наук, професор,
головний науковий співробітник відділу приватноправових досліджень
Інституту правотворчості та науково-правових експертиз
Національної академії наук України,
професор кафедри цивільного права та процесу
Львівського національного університету імені Івана Франка

Гуцуляк Володимир Казимирович,

orcid.org/0009-0007-9695-3680

кандидат юридичних наук,
старший науковий співробітник відділу приватноправових досліджень
Інституту правотворчості та науково-правових експертиз
Національної академії наук України

У статті здійснено порівняльний аналіз норм чинного ЦК України та Проекту оновленого ЦК України про об'єкти приватних відносин. Звернута увага на збереженні низки концептуальних підходів до закріплення норм про об'єкти приватних відносин у Проекті оновленого ЦК України. Як і чинний ЦК України, Проект містить у Книзі 1 окремий розділ про об'єкти приватних відносин. Основне завдання цього розділу – закріпити систему об'єктів приватних відносин із визначенням співвідношення між ними, тоді як більш детальне регулювання, зокрема, щодо класифікації окремих категорій таких об'єктів, відноситься до сфери регулювання наступних книг кодексу – про право речове, право інтелектуальної власності і т.д. Наголошено, що принципово важливим є збереження в Проекті оновленого ЦК України невичерпного переліку видів об'єктів приватних відносин. Проаналізовано норми Проекту оновленого ЦК України щодо окремих категорій об'єктів приватних відносин, таких як речі, зокрема нерухомі, цифрові речі, об'єкти права інтелектуальної власності. Відзначено, що Проект передбачає більшу конкретизацію приписів щодо об'єктів приватних відносин. Зокрема, це стосується норм про нерухомі речі та їх види. Позитивним є закріплення деяких нових категорій нерухомого майна, дефініцій понять будівля, споруда, приміщення тощо. Разом з тим у статті зазначено про необхідність послідовного розмежування речей, грошових коштів та цінних паперів як самостійних категорій об'єктів. Надано критичну оцінку поділу речей на тілесні і безтілесні. Щодо цифрових речей наголошено на умовності такого терміну, а також на невиправданості віднесення до цієї категорії таких об'єктів, як бази даних, зображення, 3-D моделі. Враховуючи нетотожність понять «результат інтелектуальної, творчої діяльності» та «об'єкт права інтелектуальної власності», відзначено позитивні зміни у нормативному закріпленні об'єктів права інтелектуальної власності як виду об'єктів приватних відносин.

Ключові слова: об'єкт приватних відносин, об'єкт цивільних прав, річ, нерухома річ, грошові кошти, цінні папери, цифрова річ, об'єкт права інтелектуальної власності, результат інтелектуальної, творчої діяльності.

Yakubivskiy Ihor, Hutsuliak Volodymyr. Update of norms on objects of private relations in the conditions of recodification of civil legislation of Ukraine

The article provides a comparative analysis of the norms of the current Civil Code of Ukraine and the Draft of the updated Civil Code of Ukraine on objects of private relations. Attention is drawn to the preservation of a number of conceptual approaches to the consolidation of norms on objects of private relations in the Draft of the updated Civil Code of Ukraine. Like the current

Civil Code of Ukraine, the Draft contains a separate section on objects of private relations in Book 1. The main task of this section is to consolidate the system of objects of private relations with the definition of the correlation between them, while more detailed regulation, in particular, regarding the classification of individual categories of such objects, belongs to the scope of regulation of the following books of the Code – on property law, intellectual property law, etc. It is emphasized that it is fundamentally important to preserve in the Draft of the updated Civil Code of Ukraine an inexhaustible list of types of objects of private relations. The norms of the Draft of the updated Civil Code of Ukraine on individual categories of objects of private relations, such as things, in particular immovable property, digital things, intellectual property objects, are analyzed. It is noted that the Project provides for greater specification of the provisions regarding objects of private relations. In particular, this concerns the norms on immovable property and their types. The consolidation of some new categories of immovable property, definitions of the concepts of building, structure, premises, etc. is positive. At the same time, the article notes the need for a consistent distinction between things, money and securities as independent categories of objects. A critical assessment of the division of things into tangible and intangible is provided. Regarding digital things, the conventionality of such a term is emphasized, as well as the unjustification of classifying such objects as databases, images, 3-D models into this category. Taking into account the non-identity of the concepts of "result of intellectual, creative activity" and "intellectual property object", positive changes are noted in the regulatory consolidation of objects of intellectual property law as a type of objects of private relations.

Key words: *object of private relations, object of civil rights, thing, immovable thing, money, securities, digital thing, intellectual property object, result of intellectual, creative activity.*

Проблематика об'єктів цивільних прав традиційно залишається одним із фундаментальних напрямів досліджень у цивілістичній доктрині. Тому ця тематика завжди перебувала у фокусі наукових розвідок вітчизняних та зарубіжних вчених у галузі приватного права. Проте сучасний стан розвитку суспільних відносин у приватноправовій сфері потребує теоретичного переосмислення багатьох усталених доктринальних підходів щодо розуміння категорії об'єктів цивільних прав, їх оборотоздатності, системи, тощо. Нові виклики перед цивілістичною наукою, законодавством та правозастосовчою практикою обумовлені появою відносно нових видів об'єктів відносин у приватноправовій сфері – біологічних матеріалів, цифрового контенту, електронних грошей та ін. Відтак, існує потреба в оновленні законодавчих підходів щодо закріплення системи об'єктів приватних відносин, що набуває ще особливої актуальності в контексті рекодифікації цивільного законодавства України. Проект оновленого Цивільного кодексу України [1] (далі – Проект), зберігаючи основні концептуальні підходи у регулюванні питань щодо об'єктів цивільних прав, що закріплені чинним Цивільним кодексом України [2] (далі – ЦК України), містить низку оновлених підходів у цьому питанні.

Проблематика об'єктів приватних відносин вже неодноразово ставала предметом досліджень у вітчизняній доктрині приватного права. У цьому відношенні можна назвати наукові розвідки таких вчених, як О. В. Дзера, І. Р. Калаур, О. В. Кохановська, В. Л. Скрипник, С. О. Сліпченко, І. В. Спасибо-Фатєєва, Є. О. Харитонов, В. Л. Яроцький та ін.

ЦК України, на відміну від свого попередника – ЦК Української РСР 1963 року, містить у Книзі 1 «Загальні положення» окремий Розділ III про об'єкти цивільних прав. Загалом, це концептуально правильне рішення, оскільки йдеться про один із елементів цивільних (приватних) відносин, а тому питання об'єктів належить до загальної частини цивільного права, яка, власне, і закріплена у Книзі 1 ЦК України. Обґрунтовуючи такий законодавчий підхід, О. А. Підпригора зазначав, що, по-перше, зазначені норми визначають правовий режим окремих видів об'єктів цивільного права; по-друге, визначають правовий режим окремих видів об'єктів цивільного права; по-третє, чітко регламентують співвідношення окремих видів об'єктів [3, с. 143].

Ще одним принциповим моментом у визначенні кола об'єктів цивільних прав (об'єктів приватних відносин, згідно з термінологією Проекту)

є закріплення відповідного переліку як невичерпного (*numerus apertus*). ЦК України об'єктивно не може містити закритого переліку видів об'єктів приватних відносин. По-перше, закріплення у ЦК України видів об'єктів цивільних прав не повинно виключати можливості визначення інших, не передбачених ЦК України, видів таких об'єктів на рівні спеціального законодавства. Наприклад, Законом України «Про ринок електричної енергії» [4] визначено поняття електричної енергії, у Законі України «Про теплопостачання» [5] – поняття теплової енергії, хоча енергія як така не зазначена серед об'єктів цивільних прав у ЦК України. По-друге, розвиток техніки, технологій, мистецтва постійно породжує виникнення нових категорій благ, які на певному етапі стають об'єктами приватних відносин.

Постає питання про те, чи мають у розділі Книги 1 ЦК України, присвяченому об'єктам, міститися, крім загальних норм про систему об'єктів цивільних прав, також і більш конкретні норми, скажімо, про речі та їх класифікацію, про цінні папери тощо. У цьому відношенні чинний ЦК України демонструє не зовсім збалансований підхід. Так, якщо норми про речі та їх види закріплені рівні загальних положень цивільного права у Книзі 1, то стосовно об'єктів права інтелектуальної власності у цій книзі є лише загальна норма у ст. 199, а види таких об'єктів, умови надання їм правової охорони тощо врегульовані у Книзі 4 «Право інтелектуальної власності» та відповідних спеціальних законах. Це зумовлює необхідність переглянути підхід до вирішення питання про місце норм про речі та їх види в структурі ЦК України. Як зазначено у Концепції оновлення Цивільного кодексу України, визнання речі об'єктом речового права зумовлює місце цього об'єкта права в системі речового права та архітектоніку Книги третьої ЦК України [6, с. 28-29]. Відповідно, у Проекті у Розділі III Книги 1 залишено лише одну статтю 199 «Речі та майно», яка містить поняття речі. Більш детальне регулювання щодо речей, насамперед, щодо їх видів перенесено до Книги 3 «Речове право», де їм присвячено окрему

Главу 22 «Речі». Зазначена глава містить три параграфи: 1 – «Класифікація речей», 2 – «Нерухомі речі», 3 – «Цінні папери».

З одного боку, такий оновлений підхід дозволяє досягти більшої збалансованості у розподілі нормативного матеріалу між книгами ЦК України щодо об'єктів та їх видів: у Книзі 1 містяться лише загальні положення про об'єкти, основне завдання яких – закріпити систему таких об'єктів та співвідношення між ними. Більш детальні норми щодо видів речей, видів об'єктів права інтелектуальної власності, видів інформації тощо та особливостей їх правового режиму – це сфера регулювання відповідних книг ЦК України про право речове, право інтелектуальної власності тощо та/або спеціальних законів («Про ринки капіталу та організовані товарні ринки» [7], «Про інформацію» [8] і т.д.).

Водночас, з іншого боку, постає низка питань щодо співвідношення окремих норм, які містяться, скажімо, у Книзі 1 і Книзі 3 Проекту. До прикладу, у Книзі 1 збережено розуміння речі як предмету матеріального світу, щодо якого можуть виникати цивільні права і цивільні обов'язки (ч. 1 ст. 199). Саме такий погляд на розуміння сутності речі зберігається в сучасній цивілістичній доктрині [9, с. 325]. У той самий час, Книгою 3 Проекту закріплюється поділ речей на тілесні і безтілесні (ст. 372). При цьому безтілесні речі пропонується розуміти, як явища (феномени), що не мають матеріальної (фізичної) сутності, але можуть бути об'єктом цивільних прав та цивільних обов'язків, можуть перебувати у цивільному обороті (ч. 2 ст. 372 Проекту). Поділ речей на тілесні і безтілесні, як відомо, існував ще в римському приватному праві. Проте чи є сенс повертатися до цього поділу зараз, коли сучасна цивілістика оперує більш загальним поняттям «об'єкт приватних відносин», розглядаючи річ лише як одну із категорій таких об'єктів? Думається, що немає достатніх підстав для того, аби відходити від усталеного в цивільному праві розуміння речі саме як предмета матеріального світу. Крім того, такі поняття, як «явище», «феномен» важко визнати вдалими для визначення одного з видів речей.

Тим паче, що як у ст. 177 ЦК України, так і в ст. 197 Проекту в основу розуміння поняття «об'єкт приватних відносин» покладено поняття «благо».

Ще одне питання стосується співвідношення між речами, з одного боку, та цінними паперами та грошовими коштами, з іншого боку. Як відомо, первісна редакція ЦК України у ч. 1 ст. 177 містила формулювання «речі, у тому числі гроші та цінні папери». Тобто гроші та цінні папери фактично розглядалися в якості різновидів речей. Проте такий підхід не узгоджується із реаліями сучасного цивільного обороту, коли існують електронні та цифрові гроші, електронні цінні папери тощо. Варто погодитися із В. Л. Яроцьким, який наголошуючи на неможливості ототожнення цінних паперів із речами, зазначає, що за своєю правовою природою цінні папери – це правовий засіб (інструмент) забезпечення оборотоздатності посвідчених ними майнових прав [10, с. 525]. Тому цілком правильним законодавчим кроком було внесення змін до ст. 177 ЦК України у 2023 році, а саме відмежування грошей та цінних паперів від речей як самостійних категорій об'єктів цивільних прав. Проект на рівні загальних положень Книги 1 зберіг останній підхід, позиціонуючи речі (ст. 199) та грошові кошти, валютні цінності, цінні папери та інші фінансові інструменти (ст. 200) в якості окремих категорій об'єктів. Проте у Главі 22 Книги 3, яка присвячена речам, містяться норми і про гроші (грошові кошти) (ст. 385), і про цінні папери (ст.ст. 396-399).

Проект пропонує більш розширене і детальне регулювання питань щодо нерухомих речей, яким присвячено параграф 2 глави 22 Книги 3. Поряд із земельною ділянкою об'єктом нерухомого майна, що має природне походження, запроваджується нова категорія – об'єкт, створений у водоймі штучним способом (ст. 388 Проекту). Йдеться про об'єкти, створені у водоймі внаслідок намиву, відсипки ґрунту, днопоглиблювальних робіт або із застосуванням інших технологій. Їх особливістю є те, що вони визнаються нерухомих майном у випадках, встановлених законом.

До об'єктів нерухомого майна традиційно відносяться будівлі та споруди. Як відомо, чинне законодавство не містить єдиного підходу щодо співвідношення цих категорій. Позитивним моментом є закріплення у Проекті визначень понять «будівля» і «споруда». Водночас, питання про співвідношення цих понять по суті залишається відкритим. Так, у загальній статті, яка закріплює поділ речей на нерухомі і рухомі, будівлі і споруди позиціонуються як самостійні категорії (ст. 373 Проекту). Така ж позиція закладена і в назві ст. 389 Проекту «Будівлі, споруди як нерухомі речі». Водночас, у закріпленому цією статтею визначенні будівлі сказано, що будівля є покритою дахом спорудою, призначеною для перебування в ній та/або використання майна. Тобто з цього визначення слідує, що будівля є різновидом споруди. Така ж позиція має місце і щодо договору найму (оренди), різновидом якого Проект, як і ЦК України, визначає найм будівлі або іншої капітальної споруди (параграф 4 глави 65 Проекту). Позитивним у Проекті є вміщення норм про приміщення як окрему категорію об'єктів нерухомого майна, що дає можливість їх відмежування від будівель. Таке розмежування станом на сьогодні проводиться на рівні окремих підзаконних нормативно-правових актів, проте питання щодо співвідношення таких об'єктів, як будівлі і приміщення нерідко постають в судовій практиці.

Відносно новою категорією об'єктів приватних відносин є цифрові речі. У цивільному законодавстві це поняття було закріплене у 2023 році, коли Розділ III Книги 1 ЦК України був доповнений новою статтею 179¹ «Поняття цифрової речі». Відповідно до закріпленої цією статтею дефініції, цифровою річчю є благо, що створюється та існує виключно у цифровому середовищі та має майнову цінність. Далі ст. 179¹ ЦК України передбачає невичерпний перелік цифрових речей, відносячи до цієї категорії віртуальні активи, цифровий контент та інші блага, щодо яких застосовуються положення частини першої цієї статті.

Варто зазначити, що сама ідея доповнення переліку об'єктів цивільних прав

новою категорією цифрових речей була неоднозначно сприйнята українськими цивілістами. Так, О. В. Кохановська зазначила, що так звана «цифрова річ» – це завжди спрощене уявлення про об'єкт, яким є немайнове благо – інформація чи зі сфери інтелектуальної власності, особистих немайнових прав, яке може втілюватися у речову форму паперу, екрана комп'ютера, у книзі, картині, документі тощо [11, с. 54]. Критичну позицію з цього питання висловили також деякі інші науковці [10, с. 520; 12, с. 68–81]. На противагу цьому І. Р. Калаур та І. В. Зайцева-Калаур зауважують, що використання законодавцем у словосполученні «цифрова річ» категорії «річ» є умовним, воно не викликає потреби в пошуку нових критеріїв класифікації речей, зроблено задля законодавчої можливості поширення режиму речі на цифру річ і відповідає тенденціям правопорядку багатьох країн [13, с. 15].

Попри існування дискусії щодо цифрової речі ця категорія врешті була збережена в процесі рекодифікації цивільного законодавства – у ст. 197 Проекту цифрова річ названа як самостійна категорія об'єктів цивільних прав. Безпосередньо їй присвячено окрему ст. 202 Проекту, в якій, в основному, збережено ті законодавчі підходи, які зараз містить ст. 179¹ ЦК України. Проте Проект розширює коло поіменованих видів цифрових речей, включаючи до них такі: 1) віртуальні активи; 2) цифровий контент, бази даних, зображення, зокрема 3D-моделі; 3) доменні імена та облікові записи в цифрових системах; 4) інші об'єкти відповідно до частини першої цієї статті.

В цілому сам термін «цифрова річ» варто сприймати, як умовний, оскільки він не вказує на належність цієї категорії об'єктів приватних відносин до речей. Єдине, що пов'язує цифрові речі з речами, – це поширення на відносини щодо цифрових речей норм про речі, якщо інше не встановлено законом або не впливає з природи цифрової речі. Потреба у визнанні об'єктності за об'єктами у цифровій формі в умовах цифровізації суспільних відносин не викликає сумнівів, однак більш вдалим було би використання для їх позначення терміну «цифровий об'єкт».

Водночас, постає питання про співвідношення окремих складових цифрових речей, зазначених у ст. 202 Проекту, із об'єктами права інтелектуальної власності. Йдеться про такі об'єкти, як бази даних, зображення, 3-D моделі. Так, бази даних як у чинному ЦК України, так і в Проекті віднесені до сфери регулювання Книги 4 «Право інтелектуальної власності», що відповідає положенням Угоди про асоціацію (ст.ст. 158, 185–189) [14], Договору ВОІВ про авторське право (ст. 5) [15]. Оригінальна база даних є об'єктом авторського права, неоригінальна база даних є об'єктом права особливого роду (*sui generis*), і норми про речі до таких об'єктів застосовуватися не можуть. Зображення, 3-D моделі – теж об'єкти права інтелектуальної власності, які можуть охоронятися як твори або як промислові зразки.

До сказаного варто додати, що бази даних, зображення, 3-D моделі не належать до об'єктів, які створюються і існують виключно в цифровому середовищі. А це є конститутивною ознакою цифрової речі відповідно до її нормативної дефініції. Щодо баз даних, то відповідно до норм національного законодавства та актів Європейського Союзу, правова охорона надається базам даних у будь-якій формі, а не лише в цифровій.

Окрему категорію об'єктів приватних відносин становлять об'єкти права інтелектуальної власності. У Розділі III Книги 1 ЦК України цим об'єктам присвячена ст. 199 «Результати інтелектуальної, творчої діяльності», відповідно до якої, результати інтелектуальної, творчої діяльності та інші об'єкти права інтелектуальної власності створюють цивільні права та обов'язки відповідно до книги четвертої цього Кодексу та інших законів.

Закладений у Розділі III Книги 1 ЦК України законодавчий підхід щодо об'єктів права інтелектуальної власності не позбавлений недоліків, на що вже зверталася увага в літературі [16, с. 66, 122–123].

По-перше, у ст. 177 та назві ст. 199 ЦК України йдеться про результати інтелектуальної, творчої діяльності. У цьому відношенні варто зазначити, що відповідно до визначення права інтелектуальної

власності у ст. 418 ЦК України, право інтелектуальної власності – це право особи на результат інтелектуальної, творчої діяльності або на інший об'єкт права інтелектуальної власності, визначений цим Кодексом чи іншим законом. Тобто коло об'єктів права інтелектуальної власності не обмежується лише результатами інтелектуальної, творчої діяльності. З іншого боку, не всі результати інтелектуальної, творчої діяльності є об'єктами права інтелектуальної власності.

З огляду на наведене у ст. 177 ЦК України до об'єктів цивільних прав доцільно віднести саме об'єкти права інтелектуальної власності, а не лише результати інтелектуальної, творчої діяльності, як це є зараз. Власне, ця пропозиція врахована у ст. 197 Проекту, яка серед об'єктів приватних відносин називає результати інтелектуальної, творчої діяльності та інші об'єкти права інтелектуальної власності.

По-друге, неточним є положення ст. 199 ЦК України, що результати інтелектуальної, творчої діяльності та інші об'єкти права інтелектуальної власності створюють цивільні права та обов'язки відповідно до книги четвертої цього Кодексу та інших законів.

Стосовно наведеного положення ЦК України варто зауважити, що об'єкти права інтелектуальної власності не можуть створювати цивільні права та обов'язки, оскільки не є юридичними фактами. До того ж, ст. 199 ЦК України входить у колізію зі ст. 11 ЦК України, згідно з якою, підставою виникнення цивільних прав (юридичним фактом) є створення відповідних об'єктів, а не самі ці об'єкти. Ні сам об'єкт права інтелектуальної власності, ні передбачені законом вимоги (критерії), які роблять його придатним для набуття права інтелектуальної власності на нього, не можуть вважатися юридичними фактами – підставами набуття права інтелектуальної власності.

У зв'язку з цим більш точною є норма ст. 203 Проекту, згідно з якою, результати інтелектуальної, творчої діяльності та інші об'єкти права інтелектуальної власності, визначені цим Кодексом та/або іншим законом, є об'єктами приватних відносин.

Висновки. Проведений вище аналіз дозволяє дійти висновку, що Проект, як і ЦК України зберігає законодавчий підхід, відповідно до якого в Книзі 1 «Загальна частина» міститься окремий розділ, присвячений об'єктам приватних відносин, який закріплює невичерпний перелік таких об'єктів. У свою чергу, норми, що стосуються видів речей, загальних положень про цінні папери перенесені з Книги 1 до Книги 3, що дозволило більш збалансовано підійти до розподілу нормативного матеріалу щодо об'єктів приватних відносин між окремими книгами кодексу. В цілому, Проект передбачає більшу конкретизацію приписів щодо об'єктів цивільних приватних відносин та усунення низки проблемних моментів, у порівнянні з ЦК України (доповнення нормами про такі об'єкти нерухомого майна, як об'єкт, створений у водоймі штучним способом, приміщення, машиномісце та ін.; закріплення нормативних визначень будівлі і споруди; удосконалення підходів до визначення об'єктів права інтелектуальної власності як об'єктів приватних відносин). Водночас, низка питань залишаються відкритими і потребують вирішення в остаточному варіанті Проекту (узгодження норм Книг 1 і 3 щодо місця грошових коштів та цінних паперів в системі об'єктів приватних відносин; недоцільність закріплення поділу речей на тілесні і безтілесні; уніфікація підходів щодо співвідношення будівель і споруд як об'єктів нерухомого майна; необґрунтованість позиції щодо віднесення баз даних, зображень, 3-D моделей до цифрових речей).

ЛІТЕРАТУРА:

1. Цивільний кодекс України: проєкт від 09 квітня 2026 року № 15150. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/69837>
2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
3. Кодифікація приватного (цивільного) права України / за заг. ред. А. С. Довгерта. Київ : Український центр правничих студій, 2000. 336 с.
4. Про ринок електричної енергії : Закон України від 13 квітня 2017 року № 2019-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2019-19#Text>
5. Про теплопостачання : Закон України від 02 червня 2005 року № 2633-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2633-15#Text>
6. Концепція оновлення Цивільного кодексу України. Київ : Видавничий дім «АртЕк», 2020. 128 с.
7. Про ринки капіталу та організовані товарні ринки : Закон України від 23 лютого 2006 року № 3480-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15#Text>
8. Про інформацію : Закон України від 02 жовтня 1992 року № 2657-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>
9. Скрипник В. Л. Теоретичні і методологічні проблеми об'єктів цивільних прав : монографія. Кременчук : ПП Щербатих О. В., 2020. 380 с.
10. Рекодифікація цивільного законодавства України: виклики часу : монографія / за заг. ред. Н. С. Кузнецової. 2-ге вид., доп. та перероб. Одеса : Гельветика, 2022. 908 с.
11. Кохановська О. В. Особливості нових і нове бачення відомих об'єктів цивільних прав в оновленому ЦК України. *Проблеми цивільного права та процесу* : тези доповідей учасників наук.-практ. конф., присвяч. 96-й річниці від дня народж. проф. О. А. Пушкіна. Харків: ХНУВС, 2021. С. 52-56.
12. Сліпченко С. О., Сліпченко А. С. Цифрова річ як «новий» об'єкт «нових» цивільних правовідносин. *Право і безпека*. 2023. № 4 (91). С. 68–81. <https://doi.org/10.32631/pb.2023.4.06>
13. Калаур І. Р., Зайцева-Калаур І. В. Цифрова річ як об'єкт цивільних прав: законодавча модель правового режиму та доктринальні тенденції. *Цивілістична платформа*. 2025. № 1 (4). С. 6–18. DOI: <https://doi.org/10.69724/2786-8834-2025-4-1-6-18>
14. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text
15. Договір Всесвітньої організації інтелектуальної власності про авторське право, прийнятий Дипломатичною конференцією 20 грудня 1996 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_770#Text
16. Якубівський І. Є. Набуття, здійснення та захист майнових прав інтелектуальної власності в Україні : монографія. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2018. 522 с.

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

Дата першого надходження статті до видання: 09.04.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 05.05.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 21.05.2026